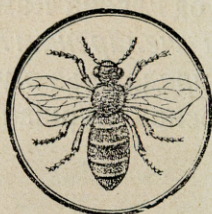

22/29
У Ср. Карловцима, 1. јунија године 1912.

СРПСКИ ПЧЕЛАР

ИЛУСТРОВАНИ ОРГАН „СРПСКЕ ПЧЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ“

Издаје месечно једанпут.

УРЕДНИК

Јован Живановић

Бр. 6.

Чланови оснивачи „Српске пчеларске задруге у Руми“ плаћају једанпут за увек 50 круна, а редовни чланови I. реда 6 круна годишње; добивају једни и други лист бесплатно, а чланарину нека шаљу: „Управи српске пчеларске задруге у Руми“. Који нису чланови задруге а желе имати лист плаћају 6 Круна претплате.

ГОДИНА
XVI.

Пчелари!

У 5. броју „Српскога Пчелара“ јављено је да ће бити конгрес хрватских и српских пчелара на Сушаку са излетом у Млетке. Путоваће се у Млетке ноћу (10 круна и онамо и овамо), кревет на лађи коштаће 2 круне. Исказнице за возњу на железницама за Сушак коштају 30 филира. По попусној цијени за возњу на жељезницама могу путовати само чланови конгреса хрв. и срп. пчелара, који су послали чланарину 2 круне проф. и управитељу Евгenu Каменару на Сушаку крај Ријеке.

Конгрес ће бити 20. јунија (3. јулија) у гимназијској дворници у 9 сах. прије подне. Предавања биће ова: 1.) *На осовини роди мед* од Јована Живановића. 2.) *О кемијском саставу меда и о начину његова патварања* од Dr. Владимира Његована. 3.)

Шта треба радити, да се у Хрватској и Славонији пчеларство што већма развије? од Марка Шауле. 4.) *Живот пчелињи* од Евгена Каменара. 5.) *Како ћеш почети са напредним пчеларењем?* од Стјепана Иланчића. 6.) *Практично предавање о узимљавању и изимљавању пчела* од Јосипа Буријана.

Пчеларски календар.

Јуниј.

Јуниј је разбацио цвет по гори и дољи, по шуми и пољу. Зема је богатија од Креза и раскошнија од Семирамиде, а вредне пчеле као да се журе, да од својег стреловитог лета оплету земљи вео, каквога ни једна нева понела није. Живот у кошници кипи, крв у жилама пчелињим кључа, а из ње се ствара пчелињи отров, пун мравиње киселине, без које на овој врућини не би могло друштво пчелиње опстати. Множи се пчела; множе се друштва пчелиња. У пуном је јеку пчелиња сеоба народа — ројидба. Журе се друштва да граде и украсе себи нову кућу. Ројеви падају сваки дан.

Ако лепо време послужи и жедна устока не испије пре пчеле цветне чашице, саће расте у кошницама, као да га мађије стварају, а мед пиљи из ћелица и зове пчелара да га истреса.

Кад пчеле почну мед заклапати, треба га истресати. Ко пази да му је све чисто, као: истресаљка, сита, ножеви, судови и т. д. уз то, ко не држи мед отклопљен на влажном месту, нека се не боји да ће му се мед покварити.

Саће са незаклопљеним леглом не треба истресати. Све саће у којем има меда, не сме истресати, јер се не зна докле ће паша трајати и кад ће престати. Не треба ваљда да напомињем, да се заклопљен мед мора отклопити пре него што се метне у истресаљку. Ово напомињем зато, што сам познавао почетника, који је у истресаљци окретао неотклопљено саће дотле, док се није сав ознојио, а саће искрхао, и напослетку мислио, да истресаљка не ваља.

Младо природно саће, не сме се прве године истресати. Вештачки сат, особито ако је мало јачи, може се и прве године пажљиво истрести.

Мед не сме стајати незаклопљен на влажном месту, јер ће увлачити у себе влагу из ваздуха, постаће воден и напослетку ће ускиснути. Ако је време било кишовито, кад смо мед истресали треба судове с медом повезати ретким ткањем, па држати неколико дана на сухом, топлом месту, да се што више воде испари из меда. После тога треба судове добро затворити и склонити на сухо хладовито место.

Пазити ваља на изројене маторке и на ројеве јесу ли у реду, имају ли добре матице и граде ли ројеви саће као што треба.

Ројеве треба за кишовитих дана прихрањивати, особито оне ројеве, које смо наскоро добили. Нов рој треба прва три дана прихрањивати.

Друштва морају бити подједнака. Слабица не треба да буде на пчелињаку. Додавањем легла, сва се друштва могу подићи на снагу и изједначити, само ако имају поле добре матице. Уживање је за пчелара имати подједнака друштва. Која друштва не могу да ојачају ни кад им додајемо заклопљено легло, знак је да имају рђаве матице, које не легу довољно. Таке матице треба поизбаћивати, па на место њихово додати добре матице или матичњаке.

Празно саће треба чувати од метиља. Из слабих и изројених кошница треба повадити празно саће, које пчеле не могу да покрију, па га насумпорисати, да се не ометиљи.

Позним ројевима може се помоћи додавањем готова саћа и прихрањавањем.

Б. Коларовић.

Пред главну пашу и за главне паше.

Биће да је већ тридесет година како се на мојем уљанику извршавало дијаманатско правило Ђерзоново. У богословији се предавало пчеларство, а богослови су били занесени пчеларством. С радошћу су ишли на мој уљаник и неуморно радили око пчела. То је било романтично доба, кад су богослови са највећом вољом радили око пчела на мојем уљанику и кад су га са свијех страна походили пчелари и који су намислили, да буду пчелари. То је било романтично доба, кад су богослови уживали у пчели и пчеларењу, кад су занесени били за пчелом.

Свакога четвртка кад су били слободни долазили би на мој уљаник на свршетку маја, па би извршавали дијамантско правило Ђерзоново над сваком кошницом. То су били весели дани, кад су богослови с уживањем радили око пчела, а у ово доба хватали матице. Друштва су била у то доба бујна, киптјела је пчела у кошницама, па сад тражити матице у таким друштвима. То је посао заиста тежак и уморан па још скопчан са убодима пчелињим. Терет сињи!

Особито за почетнике у пчеларењу. Али су богослови радили све то вољно и натјецали се који ће прије ухватити матицу. При тој радњи могао си чути с једнога краја уљаника: Ево је! дај кавешчић! А то значи да је ухватио матицу, па иште од другога кавешчић, да је метне у њега. С другога краја опет виче други: Ево! и ја сам ухватио матицу. Па тако и трећи и четврти и т. д. вичу: Ево! ухватио сам и ја. Натјецало се дакле при овој радњи, ко ће од кога прије ухватити матицу. Хватање је матица један од најте-

жих послова на уљанику и они богослови, који су се извезбали у хватању матица, постали су вјешти пчелари. Да пређемо на дијамаманатско, правило. — Шта је да-

СРБИНЕ!

Не испуштај земље из својих шака, јер је свака грудa, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство.

кле дијамаманатско правило? Дијамаманатским правилом назвао је Берлепш Тързон нов начин пчеларења за вријеме главне паше. — Тързон је за вријеме главне паше своје

кошнице безматичио, да би тијем добио више меда. Кад је бујна паша, па кад кошнице обезматичимо, онда сваки дан бива мање легла у безматку. Сваку ћелицу напуне пчеле медом, јер нема матице, која би запљувала у ћелицу. А пчеле инстинктивно знају, да ће добити матицу, те одмах почну градити матичњаке од ћелица, у којима има јаје пчелиње или млад црв, зато не престају радити нити попуштати у својој вредноћи. Послије седам, осам дана немају пчеле више да хране уљеве и по томе мед, који би пчеле употребиле на прихрањивање уљева, остаје у кошници, који ће пчелар истрести за себе. Све ћелице, из којих изиду младе пчеле, напуниће пчеле медом. За 14 дана изаћи ће млада матица и оплодити се. Друштво је добило младу матицу, а ћелице су напуњене медом у свијем сатима. Ако би млада матица

пропала на спаривању, додаће пчелар стару матицу друштву, јер кад је споменуто кошницу безматично, није јој матицу убио, него је с њом начинио ројче. Оставио је дакле стару матицу за сваки случај, да је може употријебити, ако буде потребно.

Ово је дакле дијаманатско правило и ја сам се њега држао прије тридесет година. Онда је на мојем пчелињаку хватање матица био посао мојих ученика богослова. Они су то радили са великом вољом. Данас се пак не држим више дијаманатскога правила, јер је то ве-

лики посао, који тражи велики труд. А осим тога имамо од дијаманатскога правила и других не-згода, што многе кошнице, кад се обезматиче, тешко доби-

лико година, да јако друштво с матицом, кад је бујна паша, а има увек у кошници празна саћа, више меда сабере него безматка. Мада је безматка оваки, о којем говоримо, њешто природно, ипак је друштво с матицом њешто природније, а то се види по вредноћи пчела. Без матице нема вредноће, пчела малаксава, губи вредноћу. Дабогме да у оваком безматку, о којем је ријеч, не може се то казати, али ипак и таки безматка није то, што је друштво с матицом. Зато сад више не безматичим, него ограничим матицу на простор од пет оквира, који дијели Ханеманова решетка од медшта. И то чиним само онда кад је паша у средњу руку. Кад је пак паша бујна или слаба, онда нема места Ханемановој решетици у кошници. Кад је главна паша бујна, онда пчеле сабирају мед таком брзином, да матица нема гдје да снесе јаје, те би

СРБИ РОДИТЕЉИ!

Спремајте српску омладину пре свега за све напредне привредне струке. За то смо најспособнији, а колико ваљаш, толико и вредиш. Ту нема, а и не треба ничије и никакве протекције, већ колико си способан, радин, штедљив и мудар, толико си и напредан и срећан. —

Који ваљан Србин жели на неке даље упуте, нека се обрати на ма коју српску привредну установу или Привредник.

вају матице. А друго је питање велико да ли оваки безматка да више меда него друштво с матицом, које је добро удешено за сабирање меда. Ја сам искусио кроз то-

била у овом случају Ханеманова решетка права препрека раду пчелињем.

А кад је папа слаба, на што онда треба метати Ханеманову решетку.

* * *

Пред главну пашу мора пчелар гледати да му народи буду јаки, како би могли пашу исцрпсти као што треба. Пчелар је морао своје кошнице ојачати још у јесен спекулативним прихрањивањем, гдје у то доба нема паше. У прољеће спекулативно прихрањивати врло је критично и може да нанесе више штете него користи. У прољеће је вријеме нестално, а прихрањивање изазива излијетање пчела на воду, те многе пчеле пропадну напољу, кад удари рђаво вријеме. Спекулативним прихрањивањем могу при незгодном времену прољетњем многи народи да ослабе умјесто да ојачају и од главне паше користи да донесу. Опасност и од туђица пријети у прољеће. Зато треба, гдје нема паше у јесен, прихрањивати своје пчеле у јесен спекулативно, да се тијем изазове матица на ношење јаја, како би друштво ојачало и ушло у зиму с многим младим пчелама. Младе ће пчеле дочекати прољеће и моћи ће радити и друштво ће се моћи развијати без пролетњег прихрањивања, које је као што смо већ казали — врло опасно због промјенљивог времена и туђица. У јесен је вријеме сталније и по томе удесније за прихрањивање, а друштво уђе с младим пчелама у зиму, које су кадре издржати зиму и на прољеће почети радити.

Све до главне паше мора се гледати, да се друштва што већма развију. Пчелар ће додавати вјештачкога саћа и дати пчелама, да граде саће. Не смије дакле угушивати нагон за грађење саћа. Угушивати нагон за грађење саћа значи против природе пчелиње радити. Пчела кад гради саће вреднија је и здравија. До главне паше треба пустити пчелама, да раде по природи својој, да раде по нагонима својима, а тако исто и матици, да носи јаја и додавати пчелињег саћа, да што више јаја нанесе, а кад наступи главна

паша, онда треба пчелама и матици стати на пут, да не могу своје нагоне извршавати. Пчеле не треба да граде више саће, јер кад не граде, више ће меда нанијети. Треба им додавати готово израђено саће. А тако исто и матици треба стати на пут колико је год могуће, да не носи јаја, да би пчеле што више меда нанијеле. Особито ако је паша у средњу руку, онда јој треба стати на пут, да не носи јаја.

Тako исто морао је пчелар гледати, да му се она друштва не роје, која су одређена за сабирање меда. А то ће моћи постићи, ако пријесад оставља од оних народа, који су лијени на ројењу и који меда нанесу својем пчелару и на мршавој паши. Који овака друштва запаћа, томе не треба Ханеманова решетка за главне паше.

За ограничење матице на одређен простор, па да не може она по цијелој кошници носити јаја за вријеме главне паше мора у свакој кошници имати за вријеме главне паше осам оквира са саћем, у којем ће ћелице бити дубље, него што су иначе ћелице израђене по инстинкту пчелињем. У такве ћелице не ће матица, да носи јаја, јер су дубоке, па не може да допре својим стражним трупом до дна ћелице. Да пчеле тако дубоке ћелице изведу, морају бити оквири дебели 36 mm. мјесто 25 mm. У таким дебелим оквирима извешће пчеле дубље ћелице, у које матица не ће хтјети носити јаја и не може носити из узрока што смо га већ навели. Тако саће треба дати пчелама, да изграде, па га употребљавати само за вријеме главне паше. Пчелар треба помало прије главне паше, да даје пчелама да израђују тако саће, које ће увијек у резерви држати у приправности за главну пашу.

Дакле прије главне паше треба друштва да су јака и пчелама пустити, да раде по својим нагонима а кад удари главна паша треба нагонима њиховим стајати на пут. Тако ћемо доћи до више меда.

Јован Живановић.

Убод пчелињи као лек од реуматизма.

Српски Берзон — проф. Јован Живановић написао је за богослове год. 1893. књигу: „Српски Пчелар“. Ја велим за богословице, јер су то били његови једини слушаоци и даљи разносиоци рационалног пчеларења. У тој књизи има и неких застарелих назора. Али ко је пратио и доцније рад српскога Берзона, тај се могао уверити, да је он те застареле назоре исправио. Прави пчелар знаће у Живановићевој књизи оделити кукољ од пшенице н. пр. „духовна страна у пчела“ данас се каже: инстикат и интелигенција у пчела; или оно: матица у слави и помпи међу пчелама неје ништа друго него како пчеле хране матицу; или како треба пчеларити са Живановићевом американком, или утопљавање кошница и још неке ствари. И данас још кад читате ту књигу ви се за пчеларством одушевљавате, јер је Живановић умео особитим примамљивим начином описивања да вас задобије и ви се после прочитања књиге одлучујете, да постанете пчеларем. Заиста „Српски Пчелар“ од 1893. г. начинио је многога пчеларем, па и мене је та књига увела у познавање чудноватог живота пчелињег и одушевила. О томе ћу другом приликом коју рећи.

Проф. Живановић у својој књизи у чланку „похвала пчели“ уздиже ову малу свету животињицу. И како је лепо описао страдање Милоша Цветића, посластичара? Тај човек је страдао од реуматизма у глави и две године неје тај човек свео ока на око од жестока бола. И ви се у души радујете, да је тај човек после неколико жаока потпуно оздравио.

Заиста не треба држати, као што то многи из незнања држе, да пчелари уздижу пчелу само за то, да би тиме олакшали ширење пчеларства, да је то тек само занос и одушевљење. Пчелари говоре и пишу истину, што и наука за истину потврђује. Ако би пчелари износили нешто што не постоји, то би било само на штету њихову и на штету оне идеје, коју желе да остваре. Лаж ће се у брзо сазнати, Ако лаж омркне — осванути не ће. Лаж и опсена проћи ће као варљива сенка, а истина остаје до века. Пчелари с поносом могу говорити речи славног Берзона

„Wahrheit, Wahrheit über alles,
Über alles in der Welt,
Trug und Täuschung wird vergehen
Wahrheit aber wird bestehen.“

*

Убод пчелињи је лек од реуматизма. То питање и ако неје још потпуно научно испитано, ипак је факат, да убод пчелињи успешно лечи реуматизам и онда, када сви медицински покушаји остану безуспешни, када од болесника дигну руке лекари.

Од год. 1879. практички лекар др. Филип Терч из Марбурга на Драви лечи са успехом реуматизам убодима пчелињим. Кроз

тридесет година своје праксе он је дошао до неких извесних резултата те је о томе држао предавање у Бечу у седници лекарског удружења. Др. Терч вели у кратко ово: Кад вас пчела убоде, онда први знаци који наступају јесу појаве (или како др. Терч каже примарне појаве), а кад већ убодено место отекне онда настаје реакција (секундарна реакција) тела на пчелињи отров. У већини случајева убоди су пчелињи безопасни. Само код озбиљнијих болести срца или какве жиле, која је са слабошћу срца скопчана, особито код старијих особа, може убод пчелињи бити директна опасност. Већина људи навикне се мало по мало на пчелињи отров т. ј. после извесног времена постају људи имуни и убодено место не отиче. Само чист реуматизам и нервозност могу се убодима пчелињим лечити. С тога сваки, чим осети реуматичне болове, нека се да лекарски прегледати и убодима пчелињим лечити, јер доцније могу да наступе разне компликације и тада се убодима пчелињим не сме лечити.

Ми дакле видимо, да се чист реуматизам може са успехом лечити убодима пчелињим и сваки чим осети реуматичне болове не треба да оклева. А сваки паметан човек треба да зна, да је сваку болест лакше из почетка лечити него кад је болест узела мах и застарела.

Занимљиво је да се и то зна, да др. Терч неје био први, који је почео реуматизам лечити убодима пчелињим. Једне пчеларске новине пишу, да је неки механичар у Немачкој већ око 1830. год. практиковао лечење таково. На ту идеју он је сасвим случајно дошао. Исти задодије реуматизам у једној руци. Случајно га у ту болесну руку убоде неколико пчела, после чега је он одмах осетио лакше болове. Почео је омишљати како би и друге лечио, пошто је себи са свим помогао убодима пчелињим. Он је заиста и лечио и своје лекове држао је у тајности. Славни сликар Фрања Дефрегер боловао је две године од реуматизма у зглавковима и сва настојавања медицинских капацитета несу помогла, а год 1871. излечио га је један сеоски лекар по начину оног механичара.

Али све то не ће умалити славу др. Терчу, који је узео у помоћ и науку и многоме се нада*), те је споредно, да ли је он знао за начин лечења оног механичара. И пре Ђерзона, зна се, било је пчелара, који су употребљавали летвице, али је Ђерзон могао боље у својој кошници посматрати пчелин рад, дакле Ђерзонова је кошница практичнија од свију пре његове и за то с правом приписују Ђерзону, који је открио партеногенезу, најженијалније откриће у пчеларству, да је изумео покретно саће. Дај Боже да и др. Терч поживи неуведу славу, јер ће тиме неизмерно бити поможено болном човечанству.

Сима Жигић, парох.

*) Универзитетски проф. у Грацу др. Ј. Лангер бави се испитивањем пчелињег отрова и држи, да ће лечење реуматизма отровом бити олакшано, ако се отров у виду каквог серума може уштрпати болеснику.

ПОГОВОР.

Госп. се Жигић затрчао у овом чланку, кад каже да су њеки чланци у мојој књизи „Српски Пчелар“ застарјели. Из тога се види, да г. Жигићу није позната литература о појединим чланцима. Тако он каже за мој чланак „Духовна страна у пчела“ да се мјесто тога данас каже: „Инстинкат и интелигенција у пчела“. Шта хоће тијем да каже г. Жигић? Зар „инстинкат и интелигенција“ није „духовна страна у пчеле“? Шта се из тих натписа може видјети? Садржај тих чланака требао је изнијети г. Жигић, па казати каква је разлика између њих, па онда бисмо могли видјети је ли чланак „духовна страна у пчела“ застарио. Требао нам је изнијети како мисле природњаци и филозофи о духовној страни у пчеле и јесу ли сви сложни у том питању. Г. Жигић вели: мјесто „духовна страна у пчеле“ данас се каже „инстинкат и интелигенција у пчела.“ Из овога се види, да му није позната ова ствар како данас стоји.

Данас има четири мишљења о интелигенцији у пчела. Једни мисле, да пчеле све раде по својој памети и не ће, да знају о каквом инстинкту. На челу им је био Бихнер и Брем. Други мисле, да су пчеле *blosse Reflexmaschinen ohne sinnliche Empfindung und Wahrnehmung*. На чему им је универзитетски професор Бете и познати пчелар поп Герстунго, који пчелу назива *strohduhm*. Трећи мисле да код животиња, па и код пчеле влада инстинкат и интелигенција. Који тако мисле, то су ови знаменити природњаци: *Дарвин, Романес, Форел, Шенихен, Бутел-Репен, Циглер*. Ови дакле мисле, да код животиња влада инстинкат и интелигенција као и код човјека, само што код човјека интелигенција превлађује инстинкат, а код животиња инстинкат превлађује интелигенцију.

Осим овјех мишљења има још једно мишљење, које заступа *Васман*. Он држи да код животиња влада само инстинкат. Осим инстинкта он држи да и оно, што је код животиње на искуству основано, да и то припада инстинкту. Он одлучно пориче, да је интелигенција код животиња оно, што је основано на искуству, на памћењу, на опажању, на сјећању. Он држи, да све то спада у инстинкат. А интелигенција је њему само оно, гдје се може говорити о субјективној свијести смјера, о формалним закључцима логичним, о духовној моћи апстракција, дакле о духовним исказима, који специфично припадају човјеку. *Вазманова* је књига о инстинкту и интелигенцији (*Instinct und Inteligenz im Thierreich*) у животиња врло општоумно написана, али нама се чини, да је *Дарвиново*, *Форелово* и других мишљење о инстинкту и интелигенцији основаније. Својом дефиницијом инстинкта и интелигенције смјера *Васман* на нешто друго. Он је својом дефиницијом начинио провалу између животиња и човјека. Тијем држи, да је ослабио *Дарвинову* теорију, а већма поткријепио екзистенцију Божју. Он вели за интелигенцију у својој књизи ово: „Интелигенција је што човјека човјеком прави.

Својом чудноватом душом човјек је круна свега створења. Својим умом и слободом неизмјерно високо надвисује неразумну животињу, која иде за чулним нагонима својима без размишљања и ићи мора. Својем духовном душом постао је он прилика Бога, својега творца.“ Али ја мислим да није потребно изводити из инстинкта екзистенцију Божју, јер „да јест Бог, доказују нам појаве цијелога васионога свијета“ (Форел). *Васман* дакле пориче интелигенцију животињама и само је даје човјеку. „Он хоће овдје границу да удари између интелигенције и инстинкта. То му пак не ће никад изаћи за руком, јер таква граница у природи не екзистира“ (Форел). (Вид. *Годишњица Николе Чућића*, књ. XXV. стр. 129.)

Овдје сам изложио сва мишљења о духовној страни у пчела па нека бира г. Жигић, која су застарјела. Ја мислим, да се овдје не може говорити о застарјелости, него које је мишљење ближе истини.

Послије не знам шта налази г. Жигић застарјело у чланку „матица у највећој слави и помпи“, те каже, да „то ништа друго није, него како пчеле хране матицу.“ Изгледа да г. Жигић није с пажњом ни прочитао тај чланак. У чланку се јасно каже, да слика показује како се матица одмара од лежења и како је пчеле чувају за вријеме одмарања. Не показује та слика како пчеле хране матицу, како г. Жигић каже. Пчеле једнако хране матицу, док она носи јаја и једнако јој пружају храну, али кад се одмара, онда начине круг око ње и чувају је. Матицу можеш видјети сваки час како је пчеле хране, али ријетко кад можеш видјети кад се одмара, па да су круг начиниле пчеле око ње. Ја сам за 36 година видио тај појав двапут, једанпут на својем пчелињаку и једанпут на пчелињаку Васе Латинкића.

У том чланку „Матица у највећој слави и помпи“ забиљежио сам ја о том појаву, шта би он отприлике значао и да се врло ријетко може видјети. Па сад питам ја зашто је тај чланак застарио?

Зашто је застарио чланак о утопљавању кошница, кад и данас једни пишу за утопљавање, а други против утопљавања. Ја сам за 36 година стекао искуство, да не треба својих кошница утопљавати кад се узимљавају. Треба их преко зиме оставити онаке, каке су и љети стајале напољу не облажући их сламом, јастучићима и другим којечим. Ја сам о овом писао у више маха у „Српском Пчелару“, па и у њемачким новинама *Illustrierte Monatsblätter* год. 1906. Али други опет пишу и хвале топло узимљавање, Шта ћемо сад? Нека нам каже г. Жигић: шта је застарјело?

Па напошљетку како се пчелари у мојој американци, није застарио начин, него се данас може практичније радити с њоме.

Г. Жигић каже „и још неке ствари“. Нека нам г. Жигић још и те неке ствари наведе па ћемо му показати, да се преварио у рачуну.

Јован Живановић.

Срдобоља и вртоглавица, и јесмо ли ушли у траг тима болестима?

(Наставак).

Колико сам до сада могао утврдити, срдобоље има две врсте. Једну бих назвао безазленом, неприлепчивом срдобољом. Ову изазива узнемиривање, безматичност, ретке прилике за излет и т. д. Можда и рђава храна иде на руку овој врсти срдобоље. У погани има крупних зрнацади и има задах на киселину. Када се ова поган раствори у води, добије се жућкаста каша готово од самога цветнога праха. Ова врста испуштавања погани, може се упоредити са проливом у људи, који настаје од јакога немира. Ова врло брзо престаје, чим нестане онога што ју је изазвало и изгледа да се уопће врло ретко појављује. Од 25 случајева, само у 3 случаја могао сам утврдити, да су излучивања погани изазвали спољашњи узроци.

Много чешће појављује се друга врста срдобоље, коју на темељу испитивања, која ћу изнети, морам назвати рђавом или прилепчивом срдобољом. То је ббља, што пустоши, која уме каткад да читаве пчелињаке утамани. Она је овога пролећа у најближој околиви Ерлангена уништила више народа, него што је прошле године потаманила пчелиња куга у целој краљевини Баварској. У овој болести нема увек излучивања погани, према се и то више пута догађа. Пчелари познају и т. зв. „суху срдобољу“, које се већма боје, него „мокре“ т. ј. оне коју прати пролив. Ток ове болести показује све знаке инфекције носеом. Крај матице, меда, доброг презимљавања и излета ради чишћења, друштва у пролеће нагло умиру. Врло добро описује један пчелар у листу „Pfalzer Bienenzeitung“ ток ове болести. Он пише: „Овога пролећа пропало ми је 6 друштва. Једно је имало срдобољу а остала само трагове срдобоље. Не знам шта је томе узрок. Сва су друштва лепо изашла из зиме и када су настали први дани за излет, дивно су пчеле летеле, тако да сам уживао. Али мало по мало почеше ми друштва све слабије летети и поумираше. Последње је умрло почетком маја. Од глади поумирала нису, јер свако друштво имало је још задоста меда; у последњем је било још око 10 фунти. У пропалим друштвима нашла се по шака пчела, али легла ни мало ни у једном“.

Микроскопски налазак слаже се са спољашњим знацима болести. У свију пчела, које умру од ове врсте болести, желудац је бео као млеко и натучен спорама од носеме. Поган која је јако водна, када се осуши, буде тврда као камен; необичног је задаха, који нас подсећа на бурмут. У води размућена даје течност, која је замућена од силних носеминих спора.

Природно је да желудац када му се ћелице напуне спорама од носеме, слабо вари. Будући сварену храну већином по троше паразити, примећује се да су пчеле непрестано гладне, а

последица је тога, да срдоболне пчеле много једу и пате од жеђи. Ако не могу пчеле од рђава времена да излете и да се ишчисте, пуштају поган у кошници, те искаљају саће и кошницу. Природно је да испуштање погани ускорavaju неки медови, као што у човека са болесним стомаком, салата од краставаца изазива пролив. Но ово се мора још испитати.

Просипањем по кошници погани, у којој има носеме, може да пређе болест и на здраве пчеле. Да је срдобоља јако прилепчива болест, потврђује праксом стечено искуство. На пчелињацима где се једаред та болест усели, тешко се искорењује. Легло је те болести у искаљаном саћу особито док је поган још течна и док се може са медом (у саћу) помешати. Узајамним храњењем што често бива, пчеле саме помажу да се болест шири. Будући се приликом излета поган са спорама распе околу целога пчелињака, могу се пчеле осим у кошници, окужити и напољу н. пр. на појилу и т. д. Ширење болести потпомажу особито туђице, које се из здравих у болесне кошнице увлаче, што сам и ја опазио. Узајимањем искаљаног саћа, може болест да се пренесе и на здраве пчелињаке.

Срдоболна друштва већином сасвим пропадну, јер и *матича умире од срдобоље*. Ја сам овога пролећа добио више мртвих матица из срдоболних друштава, које су биле јако носемом инфициране. Будући смрћу матичином престаје попуњавање помрлих пчела, за кратко време остане кошница без друштва. У том случају не сме се рећи: друштво је добило срдобољу, јер је било безматак, него је постало безматак зато, што је имало срдобољу.

Срдоболне трутове до данас нисам нашао, по свој прилици зто, што у време када се појављује срдобоља још нема трутова. Срдобоља прави још већу пустош, када се отегне љута зима, а легла је још тако мало, да младе пчеле не могу да погупне места пропалих радилица.

Болест ова не мора увек сасвим упропастити друштво. Овога сам пролећа опазио на нашем наскоро инфицираном пчелињаку, да су нека друштва опет оздравила и ројила су се, али тако доцкан, да ће ројеви до узимљавања тешко стати на снагу. Може се рачунати, да ће друштво преболети, ако матица остане здрава и ако рано настану лепа дани и добра паша, да могу младе пчеле што пре старе болесне пчеле заменити.

Болест коју изазива носема не појављује се само у рано пролеће. Будући већина пчелара и не помишља да трагове срдобоље уклони, остају болести широм отворена врата да поново избије. Не треба да вас изненади, што на 4 недеље после срдобоље, а то је око половине маја, појави се на неким пчелињацима силно умирање пчела. Ви то зовете „мајска болест“ и држите да настаје зато, што пчеле једу сувише много цветнога прашка. Али то није узрок што пчеле умиру, него у колико маја посматрања допиру, узрок је томе *poseta apis*. Случајеви

мајске болести, које сам ја проучавао, били су делом почеци, делом свршеци болести од носеме. У првих је био желудац још првенкаст, а у других већ као млеко бео, пун милијарди спора од носеме.

Овај налазак потпуно се слаже са праксом, да народи који су имали ердоболу, лако добивају мајску болест. Поново 4 недеље доцније, а то је у половини јунија, понавља се иста болест на неким пчелињацима и то врло јако. Мноштво старих пчела испада на лето, па будући не могу да полете, трче овамо онамо по земљи; често се скупе у мале гомилице на грудe и траву, где мало помало умиру. Често се на пчелињаку не види земља од мртвих пчела. На болесним пчелама без разлике виде се напред описани знаци болести од носеме, на име: као млеко бео желудац натучен спорама, које када отворимо желудац, као млеко цуре из њега. Умирање у јунију настаје обично у оних друштава, која су имала мајску болест. Пре две године сам први пут видео клице од носеме у јунију.*)

(Наставиће се).

Б. Коларовић.

Књижевност.

— **Практично пчеларство за потребу почетника.** (Свршетак.)

Г. Гавриловић каже: „Чим *медобрање* престане, пчеле ће немилосрдно изагнати трутове напоље и они тада пропадају делом од глади а делом од *пчелињег злостављања*“.

Није истина, да пчеле злостављају трутове. Пчеле немају у то вријеме млијеча за њих, те они од глади малакшу, а пчеле их инстинктивно извлаче напоље. Пчела је чиста животињица, па извлачи напоље трутове, који би се усмрдили у кошници. Пчела има јаоку и могла би умртвити за час трута, али она то не чини, него извлачи трута напоље и ми видимо те трутове, гдје напољу по земљи мисле. Дакле не туку пчеле трутове. Не пропадају трутови од пчелињег злостављања, него од глади.

Сви пчелари српски говоре о *наши* пчелињој, а г. Гавриловић о њекој накарди, а то је о његову *медобрању*.

Ми зовемо пчелу, која носи јаја *назовиматица*, а г. Гавриловић зове таку пчелу „*лажи-матица*“. Боже мој! каква је то матица, која лаже и како ју је г. Гавриловић ухватио у лажи?

Г. Гавриловић говори о „*србавом леглу*“, а то је њемачки Bueckelbrut. Српски пчелари зову Bueckelbrut *рђав црв*. Срамота је за српскога пчелара, да *рђав црв* зове њемачким „*србавим леглом*“.

*) Интересантно би било испитивати и дознати, да ли матица и трутови пате и умиру од вртоглавице. Кад матица умире од ердоболe, вашто не би и она и трутови умирали и од вртоглавице, кад је и једној и другој болести узрок носема. Мени није познато, а не сећам се ни да сам чуо, да матица и трутови умиру од вртоглавице. У будуће треба и на то мотрити.

Госп. Гавриловићу је *насад, илод* и *полог* то исто што и *легло*. Запста чудно!

Г. Гавриловић каже, да је пчела „врло глупа животињца“, а то зато каже, што Герстунго назива пчелу *stroh dumme Reflexmaschiene* „коју води у радовима њеним интеллигентна снага“. Тако може говорити само затупани поп. Није потребно да се екзистенција Божја доказује на овако неистинит начин, јер да јест Бог доказују нам појаве цијелога васионога свијета (Форел). Нека г. Гавриловић прочита у „*Годишњици* Николе Чупића“ књига XXV. „Пабирчење по књизи проф. Др Бихнера и инстинкат и интеллигенција у пчела“, па ће се увјерити, да није пчела врло глупа животињца, него да ради, док је у заједници у кошници, све послове по инстинкту, а кад излети из кошнице, онда је воде њена чула, памћење, сјећање, искуство.

Г. Гавриловић каже *тругске* љупке мјесто *труговске*.

Г. Гавриловић пише: пчеле туђице, крађа, пљачка или отмица на пчелињаку“. Лијепо српски народни пчелари зову *туђицама* оне пчеле, које Нијемци зову *Raubbienen*. Пчеле туђице нијесу *Raubbienen*, него њих води инстинкат. Баш најбоље су и највредније кошнице на пчелињаку туђице, које тјера нагон на пашу, али будући је у рано прољеће мршава паша, то онда улазе и у кошнице туђе, у којима су друштва слаба. Зато се што улазе у туђе кошнице зову туђицама. Оне нијесу крадљивице, јер што чине, чине по нагону свом. Туђице су нај јаче и највредније кошнице.

Г. Гавриловић назива ројеве *претеранце, збрисанце, смајанце*. Он не ће да зна о *роју на лет*, о *роју на стресање*.

Г. Гавриловић каже: *прво заигравање* мјесто да каже као што сви српски пчелари кажу: *изашле пчеле на игру*.

Г. Гавриловић каже: *Рђа* (цветни прах), те се отуда види да је њему рђа и цвјетни прах једно исто. Али је друго њешто цвјетни прах, а друго је рђа. Цвјетни се прах зове, док је на антерима цвјетним. Како је на стражњим ногама пчелињим одмах није више цвјетни прах него је рђа. Рђа је помијешана са медом и са пљувачком из жлијезда пчелињих, дакле је већ мало сварена, и т. д. и т. д.

Из свега се досад реченога види колико врједи ова књига г. Гавриловића. Али макар што смо ми њу оштро критиковали, ипак би се она могла употријебити, кад би писац њен изоставио све што је сувишно, што није за почетнике, кад би изоставио што мирише на фантастичан стил Герстунгов, кад би све оне слике од кошница и сирава изоставио, па задржао само Аце Живановића кошницу, коју би препоручио особито онима, који своје кошнице пренашају на бољу пашу. Тијем би ова књига дошла у пола мања, јер за почетника треба све да је јасно и кратко. Шта ће сељацима српским *Thünger Luftballon*? Кад би у ову књигу ушло само оно што је потребно српском пчелару почетнику и кад би се извео извод из ове књиге, који би био написан лаким и коректним језиком српским, онда бисмо могли ову књигу препоручити.

Јован Живановић.

Пабирци.*)

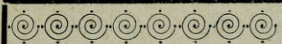

— **Мајор Михаило витез Зубовић** родом Кореничанин, који у Загребу живи откако је у пензији, поклоњено је своју двокатну кућу у Загребу „Привреднику.“ Нека му је хвала!

× **Ко има павиљон треба у јесен пре него што престане лет сва врата и прозоре добро да затвори и да их утврди, да не би види ветар дрмао а тиме узнемиривао пчеле преко зиме, што би било за пчеле од велике штете.**

× **Ако пригњечимо једну пчелу при радњи око кошнице то њезина цика изазове читаву узбуну.**

*) Под знаком — сабира пабирке уредник „Срп. Пчелара“ а под знаком × Сима Жигић.

Исправак.

У пређашњем броју „Српскога Пчелара“ на стр. 69. стоји „до *Ивања-дне*“ мјесто „до Ивања дне“. Цртицу је слагач погрјешно уметнуо. А на стр. 79. стоји *медиционари* мјесто *медицинари*.

===== ОГЛАС. =====

Ко има на продају меда, нека се обрати на уредништво „Српскога Пчелара“.

ОГЛАС.

Управа »Српске Пчеларске Задруге« бринуће се и у овој години, да чланови могу добити правог вештачког саћа и да мед што боље продаду. Обраћати се треба непосредно на управу »Српске Пчеларске Задруге« у Руму.

2—6

За све што се тиче администрације од 1. јануара 1903. год. треба се обраћати на „Српску Пчеларску Задругу“ у Руми. Рукописе, књиге и листове у замену и друго што се тиче уредништва, треба шиљати на Уредништво „Српскога Пчелара“ у Нарловце.

Власник и издавалац Српска Пчеларска Задруга у Руми.